

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ ДОКАЗОВОЇ МЕДИЦИНИ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС НА КАФДРІ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ

Журавльова Л.В., Цівенко О.І., Александрова Н.К., Лахно О.В.

Харківський національний медичний університет

Вступ. В 1993 році Робоча група по доказовій медицині (Evidence based medicine) зробила наступне визначення: «Медицина, що заснована на доказах – це такий підхід до медичної практики, при якому рішення про застосування профілактичних, діагностичних і лікувальних заходів приймаються, виходячи з отриманих доказів їх ефективності та безпеки, і який передбачає пошук, порівняння, узагальнення та широке розповсюдження отриманих доказів для використання в інтересах хворих». Доказова медицина – це ключ до удосконалення сучасної системи охорони здоров'я, її слід розглядати як методологічну основу формування світогляду лікаря [1, 4]. Навчальний процес на кафедрі внутрішньої медицини №3 спрямований на підвищення якості підготовки лікарів та забезпечення їх конкурентоспроможності на ринку праці [2]. Основи внутрішньої медицини (ВМ) є однією з базових дисциплін, які закладають фундамент професійних умінь, навичок та основ клінічного мислення майбутніх лікарів [3, 5]. В країні спостерігається дефіцит як лікарів-дослідників, які здатні грамотно, з урахуванням сучасних вимог, спланувати наукову роботу, так і кваліфікованих практикуючих лікарів, спроможних якісно проаналізувати результати клінічних досліджень на основі доказової медицини [6, 7]. Саме з навчання студентів треба розпочинати впровадження принципів доказової медицини в систему охорони здоров'я, наукову і клінічну діяльність. Одним з головних напрямків роботи викладачів на кафедрі внутрішньої медицини №3 є цілеспрямоване планування аудиторної та позааудиторної роботи студентів таким чином, щоб він міг отримати теоретичні знання, оволодіти практичними навичками, умінням оцінити результати сучасних додаткових методів обстеження згідно протоколів діагностики та лікування захворювань внутрішніх органів, а

також закласти основу для подальшого самостійного професійного удосконалення. Майбутній лікар повинен не тільки знати загальноприйняті протоколи, але й володіти сучасними технологіями пошуку нової доказової клінічної інформації. Доказова медицина на сьогодні – це ідеологія вдосконалення системи охорони здоров'я, баланс інтересів конкретного пацієнта й держави, провідний інструмент сучасної освіти в медицині і фармації. Систематичні огляди та мета-аналізи – найважливіший спосіб підвищення якості і ефективності надання медичної допомоги.

Основна частина. Викладання на 4 курсі проводиться згідно Робочої навчальної програми з дисципліни «Внутрішня медицина» (в тому числі ендокринологія), яка розроблена на основі типового навчального плану та типової навчальної програми 2013 р. Робоча програма складена на підставі нормативних документів: освітньо-кваліфікаційної характеристики, освітньо-професійної програмами підготовки фахівців, затверджених наказами МОЗ та МОН України. Слід відзначити, що ВМ, як навчальна дисципліна, базується безпосередньо на вивченні студентами пропедевтики внутрішньої медицини, пропедевтики інших клінічних дисциплін (педіатрії, загальної хірургії), а також інших базових дисциплін й інтегрується з цими дисциплінами. ВМ закладає фундамент для засвоєння студентами знань із профільних клінічних професійно-практичних дисциплін, формує у студентів вміння використовувати знання з патології внутрішніх органів в процесі подальшої освіти й професійної діяльності за принципами доказової медицини. Організація навчального процесу здійснюється за кредитно-модульною системою згідно вимог Болонського процесу. Програма з ВМ передбачає вивчення таких розділів ВМ, як ендокринологія, гастроентерологія, пульмонологія, гематологія, фізіотерапія. При цьому акцентується увага на питаннях етіології, патогенезу, клініки, діагностики, лікування й профілактики основних найбільш розповсюджених захворювань внутрішніх органів. Видами навчальної діяльності є читання лекцій, проведення практичних занять та самостійна робота студентів під

керівництвом викладача. Під час вивчення будь-якої теми при обговоренні діагностичної та лікувальної стратегії, профілактики захворювання (в тому числі і рекомендації щодо модифікації способу життя і факторів ризику, дієти) наголос ставиться на необхідності брати за основу дані доказової медицини. Всі лікарські призначення обґрунтовуються ступенем доказовості. Щорічно оновлюються презентації лекцій і методичні розробки до практичних занять, вносяться нові дані про результати багатоцентрових досліджень.

Клінічною базою кафедри внутрішньої медицини №3 є багатопрофільна лікарня - «Харківська обласна клінічна лікарня – центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф», яка розгорнута на 860 ліжок і має у своєму складі підрозділи, які передбачені навчальним планом МОЗ та програмою. У лікарні працюють 39 відділень, серед яких відділення хірургічного, терапевтичного профілю, фізіотерапевтичне та відділення гіпербаричної оксигенації; діагностичний центр з магнітно-резонансним та спіральним томографом, мамографом та іншою сучасною діагностичною апаратурою; радіологічне відділення з довгофокусним рентген-терапевтичним апаратом; відділення функціональної діагностики та сучасна лабораторія. Обласна клінічна лікарня є базою для проведення багатоцентрових досліджень, і студенти мають можливість спостерігати за їх ходом. Навчання студентів на кафедрі здійснюється поетапно, коли кожний етап навчального процесу тісно пов'язаний з іншими, наступне базується на попередньому і готує ґрунт для засвоєння нового. Контроль вивченого та засвоєного при підготовці до практичного заняття матеріалу здійснюється шляхом рішення запропонованих тестових завдань та ситуаційних задач, у тому числі завдань на зразок «Крок-2». В межах дисципліни всі викладачі кафедри користуються одним загальним тестом, що забезпечує єдиний рівень вимог до рівня підготовки. Ніяк не применшуючи важливості теоретичних знань, які отримуються на лекціях, необхідно пам'ятати, що їх важко перетворити в уміння працювати з конкретним хворим, тому велике значення

мають практичні заняття в відділеннях біля ліжка хворого. Закінчується розгляд теми курацією пацієнта, яка передбачає закріплення і засвоєння теоретичних знань студента на практиці, безпосередньо при спілкуванні та обстеженні пацієнта згідно з темою заняття. Під час курації хворого за темою заняття викладач акцентує увагу на опитуванні хворого, зборі скарг, анамнезі захворювання та життя, клінічному обстеженні по системам та органам, формуванні попереднього діагнозу, призначенні плану обстеження, інтерпретації результатів параклінічного дослідження, формулюванні остаточного клінічного діагнозу та виборі стратегії лікування хворого, згідно стандартів. Після цього, з метою вироблення навичок ведення медичної документації, викладач дає письмову роботу, де кожен студент в необхідній послідовності викладає зібраний ним матеріал у схему історії хвороби, яка розроблена колективом кафедри, та формує заключення. Ці схеми є наближеними до первинного огляду хворого клінічної історії хвороби. Використання методики письмового виконання самостійних завдань сприяє виробленню у студента практичних навичок по формуванню діагнозу на основі отриманих даних, своїх спостережень та висновків, що так необхідно в подальшій повсякденній роботі лікаря. Оскільки сучасному лікарю необхідно не тільки знати загальноприйняті протоколи, але й володіти сучасними технологіями пошуку нової доказової клінічної інформації, що потребує вміння працювати з різними джерелами інформації, бібліотекою ХНМУ проводяться семінари, на яких навчають студентів та викладачів працювати з електронними ресурсами. Викладачі кафедри звертають увагу студентів на необхідність використання даних Кокранівської бібліотеки (www.cochrane.org), а також системи MEDLINE (www.pubmed.org), яка займає перше місце в рейтингу електронних ресурсів даних доказової медицини. Студенти протягом року поєднують традиційні підходи до набуття знань, такі, як аудиторну роботу (відвідування лекцій, практичних занять) і самостійну (позааудиторну) роботу – опрацювання матеріалу, викладеного у підручниках, посібниках, методичних вказівках кафедри з

елементами творчості – написання рефератів, робота в студентському науковому гуртку та ін. Важливою частиною підготовки студентів на нашій кафедрі є дотримання деонтологічних принципів та вимог біоетики.

Висновок. Реформування охорони здоров'я, яке відбувається в Україні, висуває високі вимоги до рівня підготовки медичних фахівців. Це у свою чергу потребує підвищення якості їх навчання у медичних вищих навчальних закладах. Придбані знання в галузі доказової медицини та досвід їх використання студентами буде сприяти формуванню клінічного мислення, посиленню мотивації до професійної медичної освіти та підвищенню якості підготовки і конкурентоспроможності лікаря. Застосування засад доказової медицини при використанні традиційних та сучасних методів викладання у багатопрофільній клініці біля ліжка хворого, оптимізація самостійної роботи, дає можливість всебічної підготовки студентів для подальшої клінічної і наукової роботи в сучасних умовах.

Література.

1. Александров М.А. Использование доказательной медицины и экономического анализа при разработке протоколов ведения больных и медицинских стандартов / М.А. Александров // Вопросы экспертизы и качества медицинской помощи. - 2011. - № 2.
2. Білик П.С. До питання організаційного та методичного забезпечення самостійної роботи студентів / П.С. Білик, З.І. Грабовецька, О.П. Петрунів та ін. //Буковинський медичний вісник. Спеціальний випуск.- 2007.- С. 66.
3. Вакарчук І. Вища освіта України – Європейський вимір: стан, проблеми, перспективи / І. Вакарчук // Вища школа. – 2008. - №3. – С. 3-19.
4. Власов В.В. Доказательная медицина: информационные инструменты / В. В. Власов, О. Ю. Реброва // Заместитель главного врача: лечебная работа и медицинская экспертиза. - 2010. - № 3 (46).

5. Волосовець О.П. Стратегія євроінтеграційного формування вищої медичної освіти в Україні / О.П. Волосовець // Проблеми медичної науки та освіти.- 2006.- №2.- С.5-12.
6. Котельников Г.П. Система внедрения и реализация принципов доказательной медицины – необходимый и обязательный компонент повышения качества образования в условиях модернизации здравоохранения / Г.П. Котельников, А.С. Шпигель // Медицинское образование и профессиональное развитие.- 2012.- №1 (7).- С.43-50.
7. Петров В. И. Медицина, основанная на доказательствах : учебное пособие / В.И. Петров, С. В. Недогода. - М. : ГЭОТАР-Медиа.- 2009.- 127 с.